

ประเภทของการพระราชทานอภัยโทษ

1. การพระราชทานอภัยโทษเป็นรายบุคคลหรือคณะบุคคล
2. การพระราชทานอภัยโทษเป็นการทั่วไป

1. การพระราชทานอภัยโทษเป็นรายบุคคลหรือคณะบุคคล

หลักเกณฑ์การขอพระราชทานอภัยโทษ

การขอพระราชทานอภัยโทษเป็นรายบุคคล (เฉพาะราย) เป็นไปตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550 มาตรา 191 ซึ่งบัญญัติว่า “พระมหากษัตริย์ทรงไว้ซึ่งพระราชอำนาจในการพระราชทานอภัยโทษ” และประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 259 - 267 โดยมาตรา 259 กำหนดให้ผู้ต้องคำพิพากษาที่คดีถึงที่สุดหรือผู้ที่มีประโยชน์เกี่ยวข้อง เช่น บิดา มารดา บุตร-ธิดา ฯลฯ เป็นผู้ยื่นเรื่องราวทูลเกล้าฯ ถวายฎีกาขอพระราชทานอภัยโทษต่อองค์พระมหากษัตริย์ ทั้งนี้จะดำเนินการได้ต่อเมื่อคดีถึงที่สุดแล้วหรือในกรณีที่ไม่มีผู้ใดถวายเรื่องราว ถ้ารัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรมเห็นเป็นการสมควรจะถวายคำแนะนำขอพระราชทานอภัยโทษให้ก็ได้ตามนัยแห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 261 วรรคสอง การขอพระราชทานอภัยโทษโดยรัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรมนี้จะดำเนินการได้ต่อเมื่อคดีถึงที่สุดแล้วเช่นเดียวกัน

ในการยื่นเรื่องราวทูลเกล้าฯ ถวายฎีกาขอพระราชทานอภัยโทษ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 261 ให้รัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรมมีหน้าที่ถวายเรื่องราวต่อพระมหากษัตริย์ พร้อมทั้งถวายความเห็นว่าการพระราชทานอภัยโทษให้หรือไม่ เมื่อความทราบฝ่าละอองธุลีพระบาทแล้วจะทรงมีพระบรมราชวินิจฉัยว่าสมควรพระราชทานอภัยโทษให้หรือไม่ประการใด หากพระราชทานอภัยโทษให้อาจจะเป็นการพระราชทานอภัยโทษให้ทั้งหมดโดยให้ปล่อยตัวไปหรือพระราชทานอภัยโทษให้เป็นบางส่วน เช่น ลดโทษจากประหารชีวิตเป็นจำคุกตลอดชีวิตหรือลดโทษจากกำหนดระยะเวลาต้องโทษเดิมลง การพระราชทานอภัยโทษให้นี้จะมีพระบรมราชโองการพระราชทานอภัยโทษลงมาเป็นการเฉพาะ โดยมีนายกรัฐมนตรียเป็นผู้รับสนองพระบรมราชโองการ

ส่วนในรายที่ไม่พระราชทานอภัยโทษให้ จะมีหนังสือสำคัญแจ้งผลฎีกาโดยอ้างพระราชกระแสว่าความทราบฝ่าละอองธุลีพระบาทแล้วมีพระราชกระแสให้ยกฎีกา หนังสือสำคัญดังกล่าวนายกรัฐมนตรียเป็นผู้ลงนามแจ้งพระราชกระแส

อนึ่ง เรื่องราวขอพระราชทานอภัยโทษซึ่งไม่ใช่โทษประหารชีวิต ถ้ามีพระราชกระแสให้ยกฎีกาแล้ว จะยื่นใหม่อีกไม่ได้จนกว่าจะพ้นสองปีนับแต่วันถูกยกครั้งก่อน คือ จะต้องรอให้พ้นสองปีไปก่อนจึงจะยื่นทูลเกล้าฯ ถวายฎีกาขอพระราชทานอภัยโทษขึ้นใหม่ได้ ตามนัยแห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 264

วิธีการและขั้นตอนการดำเนินการขอพระราชทานอภัยโทษเป็นรายบุคคล

ผู้ต้องคำพิพากษาให้รับโทษหรือผู้ที่มีประโยชน์เกี่ยวข้องจะใช้สิทธิยื่นเรื่องราวทูลเกล้าฯ ถวายฎีกาขอพระราชทานอภัยโทษ ผ่านเรือนจำ/ทัณฑสถาน หรือส่วนราชการอื่นที่เกี่ยวข้องก็ได้ เช่น สำนักงานเลขานุการ กระทรวงยุติธรรม กระทรวงมหาดไทย กระทรวงการต่างประเทศ (กรณีเป็นนักโทษชาวต่างประเทศ) หรือกรมราชทัณฑ์ เมื่อเรือนจำหรือทัณฑสถานได้รับเรื่องราวทูลเกล้าฯ ถวายฎีกาขอพระราชทานอภัยโทษของนักโทษเด็ดขาด หรือผู้ที่มีประโยชน์เกี่ยวข้องแล้ว จะต้องดำเนินการดังนี้

1. การสอบสวนเรื่องราวทูลเกล้าฯ ถวายฎีกาขอพระราชทานอภัยโทษ

1.1 การยื่นเรื่องราวทูลเกล้าฯ ถวายฎีกาขอพระราชทานอภัยโทษผู้ที่จะมีสิทธิยื่นเรื่องราวทูลเกล้าฯ ถวายฎีกาขอพระราชทานอภัยโทษได้ จะต้องเป็นผู้ต้องคำพิพากษาถึงที่สุดให้รับโทษประหารชีวิต จำคุก กักขัง ปรับ หรือริบทรัพย์สิน หรือผู้ที่มีประโยชน์เกี่ยวข้องกับบุคคลดังกล่าว เช่น บิดา มารดา บุตร ภรรยา ญาติที่เกี่ยวข้องใกล้ชิด ไม่รวมถึงทนายความ ซึ่งไม่ถือว่าเป็นผู้ที่มีประโยชน์เกี่ยวข้องตามมาตรา 259 (ตามนัยหนังสือสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา ที่

1.2 เมื่อเรือนจำ/ทัณฑสถานได้รับฎีกาทูลเกล้าฯ ขอพระราชทานอภัยโทษของผู้ต้องขังหรือผู้มีประโยชน์เกี่ยวข้อง ให้เรือนจำ/ทัณฑสถานดำเนินการสอบสวนเรื่องราวทูลเกล้าฯ เพื่อรวบรวมเอกสารหลักฐานให้แล้วเสร็จ แล้วส่งเอกสารหลักฐานดังต่อไปนี้ไปกรมราชทัณฑ์เพื่อประกอบการพิจารณา จำนวนอย่างละ 2 ชุด คือ

1.2.1 แบบสอบสวนเรื่องราวทูลเกล้าฯ ถวายฎีกาขอพระราชทานอภัยโทษ ซึ่งให้ใช้แบบตามตัวอย่างแนบท้าย

1.2.2 ฎีกาทูลเกล้าฯ ขอพระราชทานอภัยโทษของผู้ต้องขังหรือผู้มีประโยชน์เกี่ยวข้อง

1.2.3 สำเนาคำพิพากษาทุกชั้นศาลที่ปรากฏรายละเอียดเกี่ยวกับวันที่ศาลได้อ่านคำพิพากษาให้คู่ความฟังเมื่อใด และมีการรับรองสำเนาถูกต้องโดยเจ้าหน้าที่ศาล

1.2.4 สำเนาหมายจำคุกเมื่อคดีถึงที่สุดและหมายลดโทษ

1.2.5 ทะเบียนประวัติอาชญากร (ยกเว้นกรณีนักโทษชาวต่างประเทศ)

1.2.6 สำเนาทะเบียนรายตัว (ร.ท. 101) ที่มีข้อความถูกต้อง ครบถ้วน และเป็นปัจจุบัน

1.2.7 บันทึกรายการเห็นของแพทย์หรือจิตแพทย์ กรณีนักโทษประหารชีวิต หรือนักโทษอื่นที่อาจมีปัญหาเกี่ยวกับสุขภาพ ความพิการของร่างกาย ความบกพร่องทางจิตใจและอารมณ์

1.2.8 คำสั่งถอดยศกรณีผู้ต้องขังเคยรับราชการตำรวจหรือทหารซึ่งมีชั้นยศ ยกเว้น พลตำรวจหรือพลทหาร

1.2.9 หนังสือสถานทูตรับรองการส่งตัวกลับประเทศ (กรณีนักโทษชาวต่างชาติ)

1.2.10 เอกสารอื่น ๆ (ถ้ามี)

ในการส่งเรื่องราวทูลเกล้าฯ ถวายฎีกาขอพระราชทานอภัยโทษของนักโทษเด็ดขาดทุกรายไปให้กรมราชทัณฑ์พิจารณาดำเนินการ เรือนจำ/ทัณฑสถาน จะต้องรวบรวมเอกสารตามรายการดังกล่าวให้ครบถ้วนเสียก่อน

2. การดำเนินการเกี่ยวกับเอกสารในการขอพระราชทานอภัยโทษ

2.1 แบบสอบสวนเรื่องราวขอพระราชทานอภัยโทษต้องมีรายละเอียดถูกต้องครบถ้วน

2.2 หมายจำคุกเมื่อคดีถึงที่สุดจะต้องครบถ้วนทุกคดีหากต้องโทษหลายคดี รวมทั้งหมายลดโทษหากได้รับการพระราชทานอภัยลดโทษ จะต้องมียละเอียดที่สำคัญครบถ้วน ดังนี้

2.2.1 วันที่คดีถึงที่สุด

2.2.2 วันเริ่มต้นนับโทษจำคุก

2.2.3 หมายเลขคดีดำและหมายเลขคดีแดง ต้องตรงกันกับสำเนาคำพิพากษาศาลชั้นต้น

2.3 สำเนาคำพิพากษาครบถ้วนทุกชั้นศาลและทุกคดีที่มีการพิจารณาคดี และจะต้องมีการรับรองสำเนาถูกต้องจากเจ้าหน้าที่ของศาล มีข้อความชัดเจน รวมทั้งรายละเอียดเกี่ยวกับวันที่ศาลอ่านคำพิพากษา

2.4 รายการประวัติของกองทะเบียนประวัติอาชญากร สำนักงานตำรวจแห่งชาติ ซึ่งจะระบุรายละเอียดเกี่ยวกับประวัติการกระทำความผิด โดยจะต้องดำเนินการประสานงานกับสำนักงานตำรวจแห่งชาติ

2.5 ทะเบียนประวัติรายตัว (ร.ท. 101) ต้องเป็นปัจจุบัน และลงรายละเอียดให้ครบถ้วนชัดเจนที่สำคัญคือ

2.5.1 การเลื่อนชั้นและลดชั้น หากถูกลงโทษทางวินัยในระหว่างต้องโทษให้ส่งสำเนาคำสั่งลงโทษไปประกอบด้วย

2.5.2 การฝึกวิชาชีพ

2.5.3 การศึกษา

2.5.4 รูปถ่าย

2.6 เอกสารประกอบอื่น ๆ (ถ้ามี) เช่น

- 2.6.1 หนังสือรับรองความประพฤติจากผู้นำในชุมชนหรือเจ้าหน้าที่
- 2.6.2 เอกสารและหรือภาพถ่ายแสดงการประกอบคุณงามความดีตามที่อ้าง
- 2.6.3 ใบรับรองแพทย์และหรือภาพถ่ายแสดงความเจ็บป่วยตามที่อ้าง

เมื่อเรียนจำหรือทัศนสถานรวบรวมเอกสารดังกล่าวข้างต้นครบถ้วนแล้ว ให้จัดทำเป็น 3 ชุด แล้วจัดส่งไปกรมราชทัณฑ์เพื่อพิจารณาคำเนินการจำนวน 2 ชุด เก็บไว้ที่เรือนจำฯ 1 ชุด กรมราชทัณฑ์จะประมวลเรื่องราวโดยใช้ข้อมูลรายละเอียดจากเอกสารดังกล่าวข้างต้น แล้วเสนอความเห็นต่อกระทรวงยุติธรรมในการพิจารณานำเรียนนายกรัฐมนตรีเพื่อนำความขึ้นกราบบังคมทูลฯ ต่อไป ซึ่งความสมบูรณ์ของเอกสารมีความสำคัญต่อการพิจารณาเป็นอย่างยิ่ง

3. การดำเนินเกี่ยวกับการขอพระราชทานอภัยโทษเป็นรายบุคคล

แนวทางปฏิบัติ

เมื่อผู้ต้องขังต้องคำพิพากษาถึงที่สุดให้รับโทษประหารชีวิตหรือจำคุก ให้เรือนจำ/ทัศนสถาน ดำเนินการดังนี้

3.1 ซึ่แจ้งทำความเข้าใจแก่นักโทษเด็ดขาดเหล่านั้นทุกคนให้ทราบถึงสิทธิของตนเองและผู้มีประโยชน์เกี่ยวข้อง ยื่นเรื่องราวทูลเกล้าฯ ถวายฎีกาขอพระราชทานอภัยโทษ ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 259-267

3.2 เนื่องจากฎีกาทูลเกล้าฯ ดังกล่าว จะต้องนำขึ้นกราบบังคมทูลฯ ต่อองค์พระมหากษัตริย์ หากเอกสารที่จะนำขึ้นกราบบังคมทูลฯ ไม่ถูกต้อง (เช่น แบบสอบสวนเรื่องราวฯ และร.ท. 101 ขัดแย้งกัน) ไม่สมบูรณ์ ไม่ชัดเจนหรือไม่เป็นระเบียบเรียบร้อยก็จะเป็นการไม่บังควร ในกรณีนี้ จึงให้เรือนจำ/ทัศนสถาน ที่จะส่งเรื่องราวทูลเกล้าฯ ถวายฎีกาขอพระราชทานอภัยโทษไปให้กรมราชทัณฑ์พิจารณาคำเนินการ จัดเอกสารให้เป็นระเบียบเรียบร้อย โดยเอกสารนั้นต้องมีข้อความที่สมบูรณ์ชัดเจนไม่ลบล้าง (ทั้งต้นฉบับและสำเนา) ไม่ควรมีการขีดเขียน เน้นข้อความ รอยยับ หรือฉีกขาด และขนาดของกระดาษที่ใช้ควรเป็นขนาดมาตรฐานของทางราชการ (A4) และในการจัดส่งเอกสารให้จัดทำบัญชีคุมเอกสารให้ชัดเจนด้วยว่าได้จัดส่งเอกสารใดบ้างไปให้กรมราชทัณฑ์และจัดส่งไปจำนวนเท่าใด

3.3 กรณีที่ผู้ต้องขังซึ่งได้ยื่นเรื่องราวทูลเกล้าฯ ถวายฎีกาขอพระราชทานอภัยโทษไว้เสียชีวิตหรือได้รับการปล่อยตัวพ้นโทษ ให้เรือนจำ/ทัศนสถานแจ้งเหตุดังกล่าวทางโทรศัพท์ไปให้ส่วนอภัยโทษ สำนักทัณฑปฏิบัติ กรมราชทัณฑ์ทราบเป็นการด่วนก่อน แล้วจึงแจ้งเป็นหนังสือไปให้กรมราชทัณฑ์ทราบในภายหลัง เพื่อส่วนอภัยโทษจะได้ประสานสำนักเลขานุการคณะรัฐมนตรีทราบและยุติเรื่อง ทั้งนี้ เนื่องจากหากฎีกาทูลเกล้าฯ ของผู้ต้องขังที่เสียชีวิต หรือได้รับการปล่อยตัวพ้นโทษได้ดำเนินการไปตามขั้นตอนจนมีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ ลดโทษหรือปล่อยตัวแล้ว จะเป็นการไม่บังควร

กรณีเช่นเดียวกันนี้ ให้ถือปฏิบัติรวมถึงผู้ต้องขังที่ได้รับการปล่อยตัวคุมประพฤติจากการพักการลงโทษหรือลดวันต้องโทษจำคุกด้วย โดยก่อนที่จะทำการปล่อยตัวให้เรือนจำ/ทัศนสถานสอบถามผู้ต้องขังรายนั้นว่ายังประสงค์จะยื่นฎีกาทูลเกล้าฯ ต่อไปอีกหรือไม่ หากไม่ประสงค์จะยื่นฎีกาต่อไป ให้ทำหนังสือยืนยันแล้วรายงานให้กรมฯ ทราบเพื่อเป็นการรายงานข้อเท็จจริงเพิ่มเติมให้สำนักเลขานุการคณะรัฐมนตรีทราบ เพื่อยุติเรื่องหรือประกอบการพิจารณานำความขึ้นกราบบังคมทูลฯ (กรณีที่นักโทษประสงค์จะยื่นฎีกาฯ ต่อไป)

3.4 กรณีผู้ต้องขังที่อยู่ในวัยชรา (60 ปีขึ้นไป) ทูพพลภาพเจ็บป่วยเรื้อรัง และเป็นโรคจิต ซึ่งไม่สามารถช่วยตัวเองได้ และไม่อยู่ในเกณฑ์พักการลงโทษ ให้เรือนจำ/ทัศนสถาน แนะนำผู้ต้องขัง หรือผู้มีประโยชน์เกี่ยวข้องยื่นฎีกาทูลเกล้าฯ ขอพระราชทานอภัยโทษ เช่นเดียวกับนักโทษเด็ดขาดทั่วไป

3.5 กรณีนักโทษเด็ดขาดประหารชีวิตเมื่อคดีถึงที่สุด ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา

เนื่องจากได้มีพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายอาญา (ฉบับที่ 16) พ.ศ. 2546 แก้ไข มาตรา 19 เปลี่ยนวิธีการประหารชีวิตจากการเอาไปยิงเสียเสียให้ตาย ให้เป็นฉีดยาหรือสารพิษให้ตาย และได้มีระเบียบ กระทรวงยุติธรรมว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการประหารชีวิตนักโทษ พ.ศ. 2546 ลงวันที่ 15 สิงหาคม 2546 กำหนด แนวทางในการปฏิบัติเกี่ยวกับนักโทษเด็ดขาดประหารชีวิตก่อนการบังคับโทษเปลี่ยนแปลงไปจากเดิม จึงให้เรือนจำ/ทัณฑ สถานเตรียมการดังต่อไปนี้

3.5.1 เมื่อศาลชั้นต้นหรือศาลอุทธรณ์มีคำพิพากษาให้ประหารชีวิตผู้ต้องขัง และผู้ต้องขังนั้นถูกคุมขัง หรือถูกส่งตัวเข้าคุมขังในเรือนจำ ให้เรือนจำถ่ายรูปผู้ต้องขังนั้นไว้ 6 ชุด ชุดหนึ่งประกอบด้วย รูปครึ่งตัวหน้าตรงและรูป ด้านข้างทั้งสองข้างขนาดรูปละ 4" x 6" ติดไว้ในกระดาษแผ่นเดียวกัน และระบุชื่อ - สกุล, ฐานความผิด, หมายเลขคดี แดง, ศาลที่พิพากษา และวัน เดือน ปีที่ถ่ายรูป และเจ้าพนักงานเรือนจำลงนามรับรองไว้ที่ด้านหน้ารูปทุกรูป และจัดทำ แผ่นพิมพ์ลายนิ้วมือทั้งสองข้างของผู้ต้องขังไว้ 3 แผ่น รวมทั้งจัดทำบันทึกรายละเอียดเกี่ยวกับคำหารูปพรรณของผู้ต้องขัง ไว้ 1 ฉบับ แล้วให้ส่งรูปถ่ายไปที่ กองทะเบียนประวัติอาชญากร สำนักงานตำรวจแห่งชาติ และพนักงานสอบสวน เจ้าของคดีแต่ละ 1 ชุด พร้อมแผ่นพิมพ์ลายนิ้วมือทั้งสองข้างแต่ละ 1 แผ่น ส่งรูปถ่ายให้ศาลชั้นต้น 2 ชุด กรม ราชทัณฑ์ 1 ชุด นอกนั้นให้เก็บไว้ที่เรือนจำเพื่อการตรวจสอบ

เมื่อมีคำพิพากษาถึงที่สุดให้ประหารชีวิตนักโทษเด็ดขาด ให้เรือนจำ/ทัณฑสถานดำเนินการถ่ายรูป จัดทำแผ่นพิมพ์ลายนิ้วมือ และบันทึกรายละเอียดเกี่ยวกับคำหารูปพรรณของนักโทษเด็ดขาดเช่นเดียวกับวรรคก่อน แต่ ให้ระบุรายละเอียดเพิ่มเกี่ยวกับวันที่คดีถึงที่สุดและชั้นศาล เพื่อการตรวจสอบอีกครั้งหนึ่ง โดยให้จัดเก็บรูปถ่าย แผ่นพิมพ์ ลายนิ้วมือ บันทึกรายละเอียดเกี่ยวกับคำหารูปพรรณไว้ที่เรือนจำ 1 ชุด นอกนั้นให้จัดส่งไปกรมราชทัณฑ์เพื่อจะได้นำ ส่งต่อไปยังหน่วยงานตามวรรคหนึ่ง ตรวจสอบยืนยันตัวบุคคลว่าเป็นจำเลยในคดีที่ต้องคำพิพากษาให้ประหารชีวิตหรือไม่ โดยให้ผู้พิพากษาซึ่งนั่งพิจารณาคดีนั้น พนักงานสอบสวนเจ้าของคดีและกองทะเบียนประวัติอาชญากร สำนักงาน ตำรวจแห่งชาติ แจ้งผลการตรวจสอบไปที่กรมราชทัณฑ์ ผลการตรวจสอบรูปถ่ายและลายพิมพ์นิ้วมือให้เก็บรักษาไว้ที่ กรมราชทัณฑ์

3.5.2 ขอคัดสำเนาคำพิพากษาทุกชั้นศาล มาเก็บแนบไว้กับสำเนาทะเบียนรายตัวผู้ต้องขัง (ร.ท. 101) เพื่อเป็นการเตรียมเอกสารเกี่ยวกับการขอพระราชทานอภัยโทษไว้ล่วงหน้าและเมื่อเรือนจำ/ทัณฑสถานได้ย้ายนักโทษ ประหารชีวิตไปควบคุมที่เรือนจำกลางบางขวาง ทัณฑสถานหญิงกลาง หรือเรือนจำ/ทัณฑสถานอื่นแล้วแต่กรณี ให้ส่งสำเนา คำพิพากษาทุกชั้นศาลกับสำเนาทะเบียนรายตัวผู้ต้องขัง (ร.ท. 101) และรูปถ่าย 1 ชุด พร้อมแผ่นพิมพ์ลายนิ้วมือทั้งสอง ข้าง 1 แผ่น ที่เรือนจำ/ทัณฑสถานเก็บไว้ไปพร้อมกับตัวนักโทษด้วย

3.5.3 ขอความร่วมมือจากจิตแพทย์มาทำการตรวจสุขภาพจิตของนักโทษประหารชีวิตทุกราย หาก เป็นหญิงให้แพทย์ตรวจการตั้งครรภ์ตั้งแต่วันที่คดีถึงที่สุดด้วย เพื่อการเตรียมไว้ล่วงหน้า

3.5.4 เมื่อนักโทษเด็ดขาดประหารชีวิตได้ยื่นฎีกาทูลเกล้าฯ ขอพระราชทานอภัยโทษต่อเรือนจำ/ ทัณฑสถาน ภายใน 60 วัน นับแต่ฟังคำพิพากษา ให้ถือว่านักโทษเด็ดขาดรายนั้นได้ยื่นฎีกาทูลเกล้าฯ ภายในระยะเวลาที่ กฎหมายกำหนดแล้ว โดยให้เรือนจำ/ทัณฑสถานลงรับไว้เป็นหลักฐาน หลังจากนั้นจึงให้รวบรวมเอกสารต่าง ๆ ที่มีความสำคัญ

วิธีการดำเนินการในขั้นตอนของกรมราชทัณฑ์

เมื่อกรมราชทัณฑ์ได้รับเรื่องราวขอพระราชทานอภัยโทษจากเรือนจำ/ทัณฑสถานแล้วจะดำเนินการดังนี้

1. ตรวจสอบเรื่องราวโดยละเอียดเกี่ยวกับฎีกา คำพิพากษา หมายจำคุก หมายลดโทษ เอกสารประกอบเรื่องราวว่าถูกต้องตามระเบียบหรือไม่ หากไม่ถูกต้องจะจัดส่งกลับไปเรือนจำและทัณฑสถานเพื่อแก้ไขให้ถูกต้อง
2. ในกรณีมีปัญหาที่จะต้องขอทราบข้อเท็จจริง ประวัติการกระทำผิดหรือรายละเอียดบางประการเกี่ยวกับนักโทษ จะต้องประสานงานไปยังเรือนจำ หรือส่วนราชการที่เกี่ยวข้อง เช่น สำนักงานตำรวจแห่งชาติ สถานีตำรวจภูธรท้องที่ หรือศาล เป็นต้น
3. ในรายที่เป็นนักโทษความผิดคดีอาชญากรรมให้โทษ ต้องขอทราบข้อมูลประวัติการกระทำผิดไปยังสำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรม เพื่อนำมาประกอบการพิจารณาพิพากษา
4. สรุปย่อฎีกาทูลเกล้าฯ และคำพิพากษาในคดีของนักโทษเด็ดขาดรายนั้น ๆ
5. ประมวลเรื่องราว ข้อเท็จจริง ข้อกฎหมายและเหตุผลที่จะถวายความเห็นขึ้นไปตามลำดับชั้น จนถึงกระทรวงยุติธรรม เมื่อรัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรมพิจารณาให้ความเห็นแล้ว จะเสนอเรื่องเพื่อนายกรัฐมนตรีนำความขึ้นกราบบังคมทูลฯ ต่อไป
6. เมื่อมีพระบรมราชวินิจฉัยในเรื่องราวทูลเกล้าฯ ถวายฎีกานั้นเป็นประการใด กรมราชทัณฑ์จะแจ้งให้เรือนจำหรือทัณฑสถานทราบเพื่อแจ้งผู้ถูกฎีกา และบันทึกรับทราบไว้เป็นหลักฐานต่อไป
7. กรณีนักโทษซึ่งต้องคำพิพากษาถึงที่สุดให้ประหารชีวิตก็จะต้องดำเนินการโดยนัยเดียวกันกับการขอพระราชทานอภัยโทษเป็นรายบุคคลดังกล่าวมาแล้ว หากมีพระราชกระแสให้ยกฎีกา คือไม่พระราชทานอภัยโทษให้ กรมราชทัณฑ์จะแจ้งเรือนจำให้บังคับโทษประหารชีวิตกับนักโทษรายนั้นโดยไม่ชักช้า

2. การพระราชทานอภัยโทษเป็นการทั่วไป

การพระราชทานอภัยโทษเป็นการทั่วไป หมายถึง การพระราชทานอภัยโทษแก่นักโทษเด็ดขาดทุกคนซึ่งอาจจะมีข้อบกพร่องความผิดในบางลักษณะที่เห็นว่าเป็นภัยต่อสังคมอย่างร้ายแรง การพระราชทานอภัยโทษประเภทนี้ จะดำเนินการโดยตราเป็นพระราชกฤษฎีกาพระราชทานอภัยโทษตามการถวายคำแนะนำของคณะรัฐมนตรี

การที่คณะรัฐมนตรีจะกราบบังคมทูลฯ ขอพระราชทานอภัยโทษให้เป็นการทั่วไปนั้น จะต้องเป็นกรณีมีเหตุอันสมควร เช่น เกี่ยวเนื่องกับพระราชพิธีที่สำคัญ หรือมีวาระสำคัญต่อเหตุการณ์บ้านเมืองหรือเหตุผลในทางราชทัณฑ์

ส่วนหลักเกณฑ์ที่นักโทษเด็ดขาดผู้ใดจะได้รับพระราชทานอภัยโทษเท่าใดอย่างไรนั้น จะกำหนดรายละเอียดไว้ในพระราชกฤษฎีกาพระราชทานอภัยโทษที่ตราขึ้นในแต่ละครั้ง ทั้งนี้ มีหลักเกณฑ์ใหญ่ ๆ อยู่ 3 ประการ คือ

1. เกณฑ์ได้รับพระราชทานอภัยโทษปล่อยตัวไป
2. เกณฑ์ได้รับพระราชทานอภัยโทษลดโทษ
3. เกณฑ์ไม่ให้ได้รับพระราชทานอภัยโทษ

วิธีการและขั้นตอนการพระราชทานอภัยโทษเป็นการทั่วไป

1. รัฐบาลมีนโยบายจะให้มีการพระราชทานอภัยโทษแก่นักโทษเด็ดขาดเป็นการทั่วไปเนื่องในโอกาสสำคัญของบ้านเมืองหรือโอกาสสำคัญที่เกี่ยวข้องกับองค์พระมหากษัตริย์
2. มีการแต่งตั้งคณะกรรมการ คณะอนุกรรมการ คณะทำงาน เพื่อให้การดำเนินงานเป็นไปด้วยความ

2.1 คณะกรรมการพิจารณาการพระราชทานอภัยโทษ ประกอบด้วย ปลัดกระทรวงยุติธรรม เป็นประธานกรรมการ ผู้แทนจากหน่วยงานในกระบวนการยุติธรรมที่เกี่ยวข้อง เช่น ผู้แทนจากกระทรวงมหาดไทย กระทรวงกลาโหม สำนักราชเลขาธิการ สำนักงานศาลยุติธรรม สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา สำนักงานอัยการสูงสุด สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี สำนักงานตำรวจแห่งชาติ สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด เป็นกรรมการ และผู้แทนกรมราชทัณฑ์เป็นกรรมการและเลขานุการ โดยให้มีอำนาจหน้าที่

2.1.1 กำหนดหลักเกณฑ์ในการตราพระราชกฤษฎีกาพระราชทานอภัยโทษให้แก่ ผู้ต้องราชทัณฑ์ รวมทั้งให้ข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะในเรื่องต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการพระราชทานอภัยโทษให้แก่ผู้ต้องราชทัณฑ์

2.1.2 รับผิดชอบและดำเนินการประสานงานการขอพระราชทานอภัยโทษให้แก่ผู้ต้องราชทัณฑ์กับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

2.1.3 เร่งรัดติดตามผลการดำเนินงานและรายงานผลให้รัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรมทราบ

2.1.4 แต่งตั้งคณะอนุกรรมการเพื่อช่วยเหลือในการปฏิบัติงานได้ตามความจำเป็น

2.1.5 ดำเนินการอื่น ๆ ตามที่รัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรมกำหนด

2.2 คณะอนุกรรมการยกร่างพระราชกฤษฎีกาพระราชทานอภัยโทษ ประกอบด้วย รองปลัดกระทรวงยุติธรรม เป็นประธานอนุกรรมการ อนุกรรมการประกอบด้วย ผู้แทนจากหน่วยงานที่ดำเนินงานด้านกฎหมาย และผู้แทนจากกรมราชทัณฑ์เป็นอนุกรรมการและเลขานุการ โดยให้มีอำนาจหน้าที่

2.2.1 ยกร่างพระราชกฤษฎีกาพระราชทานอภัยโทษตามเจตนารมณ์ที่คณะกรรมการพิจารณาการพระราชทานอภัยโทษให้ความเห็นชอบแล้ว

2.2.2 นำเสนอร่างพระราชกฤษฎีกาพระราชทานอภัยโทษต่อคณะกรรมการพิจารณาการพระราชทานอภัยโทษ

2.2.3 ดำเนินการอื่น ๆ ตามที่คณะกรรมการพิจารณาการพระราชทานอภัยโทษกำหนด

3. กระทรวงยุติธรรมเสนอร่างพระราชกฤษฎีกาดังกล่าว ขอความเห็นชอบจากคณะรัฐมนตรีเมื่อได้รับความเห็นชอบจากคณะรัฐมนตรีแล้ว จะส่งร่างพระราชกฤษฎีกาให้คณะกรรมการกฤษฎีกาตรวจสอบในรายละเอียดอีกครั้งหนึ่ง ก่อนที่นายกรัฐมนตรีจะนำความขึ้นกราบบังคมทูลฯ เพื่อทรงลงพระปรมาภิไธยในพระราชกฤษฎีกาพระราชทานอภัยโทษ ประกาศใช้บังคับต่อไป

4. กรมราชทัณฑ์จะมีหนังสือสั่งการและระเบียบที่เกี่ยวข้องกับการพระราชทานอภัยโทษให้เรือนจำ และทัณฑสถานต่าง ๆ ทราบและเตรียมการปฏิบัติให้เป็นไปตามพระราชกฤษฎีกาพระราชทาน อภัยโทษ

5. ประสานงานกับส่วนราชการที่เกี่ยวข้อง คือ สำนักงานศาลยุติธรรมและสำนักงานอัยการสูงสุด เพื่อแต่งตั้งผู้พิพากษาและอัยการ ร่วมเป็นคณะกรรมการตรวจสอบผู้ได้รับพระราชทานอภัยโทษประจำเรือนจำ/ทัณฑสถานต่าง ๆ ประสานงานกับกระทรวงกลาโหมเพื่อการพระราชทานอภัยโทษนักโทษทหาร กรมคุมประพฤติ กรมการจัดหางาน กระทรวงแรงงาน เพื่อจัดหาแหล่งงานและการประกอบอาชีพ กรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการ กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ เพื่อให้การสงเคราะห์ผู้พ้นโทษ สำนักงานตำรวจแห่งชาติ เพื่อหามาตรการรองรับปัญหาอาชญากรรม ผู้ว่าราชการจังหวัด ผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร ผู้นำท้องถิ่น เพื่อรองรับผู้พ้นโทษที่จะเข้าไปอยู่ในพื้นที่

6. เมื่อเรือนจำและทัณฑสถานต่าง ๆ ดำเนินการให้เป็นไปตามพระราชกฤษฎีกาพระราชทานอภัยโทษเรียบร้อยแล้ว จะส่งบัญชีรายชื่อผู้ได้รับพระราชทานอภัยโทษพร้อมรายละเอียด (บัญชีรายชื่อ อ.1 – อ.4) มายังกรมราชทัณฑ์เพื่อตรวจสอบความถูกต้อง เมื่อกรมราชทัณฑ์ตรวจสอบแล้วจะรวบรวมสถิติผู้ได้รับพระราชทานอภัยโทษ เพื่อนำความขึ้นกราบบังคมทูลพระกรุณาทราบฝ่าละอองธุลีพระบาทต่อไป

7. ในกรณีเกิดปัญหาเกี่ยวกับการนำบทบัญญัติในพระราชกฤษฎีกาพระราชทานอภัยโทษมาใช้บังคับของ คณะกรรมการผู้มีหน้าที่ตรวจสอบผู้ได้รับพระราชทานอภัยโทษ กระทรวงยุติธรรม โดยกรมราชทัณฑ์จะนำเสนอปัญหาให้ คณะกรรมการซึ่งประกอบด้วย นายกรัฐมนตรีเป็นประธาน รัฐมนตรีว่าการกระทรวง กลาโหม รัฐมนตรีว่าการ กระทรวงมหาดไทย รัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรม และเลขาธิการสำนักงานศาลยุติธรรม เป็นกรรมการพิจารณาเพื่อ วินิจฉัยชี้ขาดเป็นบรรทัดฐานต่อไป